

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

◀ *А поряд з нами батьки...
Вчителька – Ірина Васишин,
Стебницька ЗОШ І–ІІІ ст.
Львівської обл.*

*Ці гарненькі діточки –
мого класу зірочки!
2 клас Олександрівської НСЗШ
Дніпропетровської обл.
▼ Вчителька – Ірина Куляс*

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 11 (509) Листопад 2011

Засновники –

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКУ України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна рада:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Олександра САВЧЕНКО.

Редакційна колегія:

Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Олександр КИРИЧУК, Людмила КОВАЛЬ,
Ніна КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (*завідувач відділу*),
Тетяна КОХНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА
(*завідувач відділу*), Людмила ЛОПУШАНСЬКА
(*відповідальний секретар*),

Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізоolda НІЗЕЛЬСЬКА (*заступник головного
редактора*), Тамара ПИРОЖЕНКО, Тамара
ПОНІМАНСЬКА, Катерина ПОНОМАРЬОВА,
Катерина ПРИЩЕПА, Тетяна ПУШКАРЬОВА,
Володимир ТИМЕНКО, Ольга ХОРОШКОВСЬКА,
Людмила ХОРУЖА, Михайло ЧЕМБЕРЖІ,
Ірина ШАПОШНІКОВА, Лідія ЩЕРБАКОВА,
Тетяна ЯРЕМЧУК (*завідувач відділу*).

Літературний редактор-коректор

Костянтин ЗЕЧЕВИЧ.

Комп'ютерна верстка

Ніна ГОЛЯК.

Дизайн обкладинки

Володимир ЩЕРБАЧЕВИЧ.

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 27.10.2011. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовидб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Наклад 14070 прим. Зам. 0104111.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkova@bigmir.net

Видруковано у видавництві
«Преса України». 03047, Київ, просп. Перемоги, 50
http://www.pressa.kiev.ua/. Якість друку повністю відпо-
відає наданому видавцем видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2011

ЗМІСТ

Указ Президента України № 960/2011 Про присудження
Державних премій України в галузі освіти 2011 року 1

Теорія і практика виховання особистості

Бех І. Життя особистості у просторі духовності 2

Методика навчання

Чабайовська М., Шароварко С. Особистісно орієнтований підхід
у навчанні молодших школярів української мови 4

Панасюк С., Рибаківська Н. Гра – віконце до країни Знань 7

Фенцик О. Повноцінне сприйняття молодшими школярами
художніх творів на уроках літературного читання 9

Шевчук Л. Особливості змісту та впровадження курсу за вибором
“Добро. Читаємо. Розуміємо. Творимо” для розвитку читацьких умінь
учнів 1–2 класів сільської школи 15

Гармаш О. Розвиток алгоритмічних умінь учнів у процесі
формування просторових уявлень 18

Пермінова І. Ефективність використання нових інформаційних
технологій на різних етапах уроку математики в початковій школі 21

Макаренко Г. Як тварини готуються до зими
(Урок з курсу “Я і Україна” у 2 класі) 25

Шевченко О. Бал осені, або вироби із засушеного листа 27

Гарна О. Нестандартні уроки з музичного мистецтва 29

А я роблю так...

Йовенко О. Урок християнської етики, 3 клас 33

Ковбанюк Т. Математична казка 34

Власюк О. Вивчення правил поведінки в 1 класі 36

Мовна скарбничка

Хоменко Л. Свято української писемності та мови 37

Творча лабораторія вчителя

Коцемир Л. Сучасний урок у системі
осмислювально-концентрованого навчання (ОКН) 39

Освіта вчителя

Ілляшенко Т. Чому дитина втрачає інтерес до навчання 43

Бульбах Т. Введення у шкільне життя 45

Кацюк Л. Розвиток креативного потенціалу молодших школярів
на уроках курсу “Я і Україна” 48

Організація початкової освіти

Синишин Л. Можливості використання персонального комп'ютера
вчителями початкової школи 50

У книгозбірню класовога

Горбенко С. Рецензія на навчальний посібник для дітей молодшого
шкільного віку “Зірковий крок. 35 практичних завдань. Сольфеджіо” ... 53

Лобанчук О. Відгук на монографію Чембержі М.І. “Ранкові роздуми
про вічне” 54

Початкова освіта за рубежом

Бутова В. Особливості організації початкового навчання у Фінляндії 56

Здоров'я дітей – багатство нації

Зубалій М., Остапенко О. Проведення змагань з дитячої
легкої атлетики з учнями початкових класів 59

Слово художній самодіяльності

Лахман Т. Осінь щедра, прощай! 61

Гіндіна І. Свято Миколая 63

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції заборонено.

Марія ЧАБАЙОВСЬКА,
доцент кафедри мови
та методики викладання в початковій школі
Інституту педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова;

Світлана ШАРОВАРКО,
учитель вищої категорії, методист
спеціалізованої школи I–III ст. ім. О.Маковея
з поглибленим вивченням інформаційних технологій
та технологічних дисциплін м. Заліщики Тернопільської обл.

Особистісно орієнтований підхід у навчанні молодших школярів української мови

Особистісно орієнтоване навчання — це організація навчання на засадах всебічного врахування індивідуальних потреб і можливостей учня, глибокої поваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого і відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії з учителем і ровесниками. Метою цього типу навчання є створення умов (змісту, методів, середовища) для індивідуальної самореалізації учня, розвитку і саморозвитку його особистісних якостей [7, 626].

Особистісно орієнтоване навчання стало предметом досліджень таких психологів і педагогів, як Ш.Амонашвілі, Г.Балл, І.Бех, Н.Бібік, О.Біляєв, В.Бондар, Є.Бондаревська, Л.Варзацька, М.Вашуленко, А.Каніщенко, Г.Костюк, О.Савченко, В.Сухомлинський, А.Хуторський, І.Якиманська та ін.

Сутнісними ознаками особистісно орієнтованого навчання є: гуманне суб'єкт-суб'єктне співробітництво всіх учасників навчально-виховного процесу; діагностично-стимулюючий спосіб організації навчального пізнання; діяльнісно-комунікативна активність учнів; проектування вчителем (а згодом й учнями) індивідуальних досягнень в усіх видах пізнавальної діяльності, сенситивності їхнього віку; якомога повніше врахування у доборі змісту, в методиках, стимулах навчання та системі оцінювання діапазону особистісних потреб [7, 627].

У Державному стандарті початкової загальної освіти сказано, що "метою освітньої галузі "Мови і літератури" є розвиток особистості учня, формування його комунікативної компетентності та загальних уявлень про мову як систему.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань:

— формування в учнів мотивації вивчення мови;

— забезпечення гармонійного розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма);

— формування комунікативних умінь;

— опанування найважливіших функціональних складових мовної системи з урахуванням особливостей фонетичної і граматичної систем кожної з мов навчання;

— соціально-культурний розвиток особистості;

— формування вміння вчитися" [6, 3].

Українська мова є однією з провідних навчальних дисциплін у початковій ланці освіти. Мова — це не тільки предмет вивчення, а й засіб навчання основ усіх інших шкільних дисциплін. Від ступеня володіння мовними та мовленнєвими навичками залежить загальний розвиток молодших школярів, їхній світогляд. Класовод повинен виховувати в учнів почуття любові до української мови як державної, бажання її вивчати та спілкуватися нею. "Виховання гордості за рідну мову, рідну культуру, — на думку М.С.Вашуленка, — має поєднуватися на уроках з вихованням у дітей поваги до інших мов і народів, бажанням знати, крім рідної, інші мови народів світу" [5, 27].

Говорячи про процес навчання, О.Я.Савченко кваліфікує його як міру досягнення цілей, що "визначається на основі зіставлення мети і здобутих результатів, внаслідок чого робиться висновок про ефективність навчання" [10, 398].

О.М.Біляєв писав, що "ефективність уроку забезпечують такі фактори, як належний науково-теоретичний та ідейний рівень змісту матеріалу, що вивчається, правильний вибір типу уроку та адекватні йому структури, сучасні методи та засоби навчання, які використовує вчитель" [1, 4].

Особистісно орієнтоване навчання реалізується у багатьох новітніх освітніх технологіях: технології проектів, розвивальному, проблемному, диференційованому, інтерактивному навчанні та ін.

Подаємо методичні рекомендації та розробки уроків української мови для 3 класу (тема "Речення"), складені за підручником М.С.Вашуленка, О.І.Мельничайко "Рідна мова", 3 клас, частина перша [4, 43–56]. Уроки побудовані із застосуванням означених технологій, зокрема: "Незавершені речення", "Асоціативний куш" (інша назва "Павутинка"), "Мозковий штурм", "Мікрофон", "Кубування" тощо. Пропонуються такі види діяльності, як уявна подорож, гра, виконання завдань від казкових героїв, розв'язування кросвордів, складання таблиць, опорних схем, схем-шаблонів та ін.

На уроках широко практикується застосування групової роботи як однієї із найпродуктивніших форм навчальної діяльності учнів. Групова робота на уроці активізує мислительну діяльність школярів, допомагає згуртувати класний колектив, привчає працювати самостійно.

Об'єднання в групи може здійснювати вчитель (здебільшого на добровільних засадах, за результатами жеребкування) або самі учні за власним вибором. Існує кілька способів об'єднання учнів у групи.

Можна заздалегідь скласти списки груп і вивісити їх у класі до початку уроку (в цьому разі вчитель контролює склад груп) або запропонувати учням розрахуватися на "перший, другий ...", об'єднати їх за порами року, квітами тощо, скористатися кольоровими картками, різноманітними предметами.

В окремих випадках учитель може зберегти постійний склад групи, яка вже почала працювати над проблемою, на кілька уроків або виділити (на певний час) постійно діючу групу експертів, спостерігачів.

Групи можуть бути *гомогенними* (однорідними), тобто об'єднаними за певними ознаками, наприклад, за рівнем знань та позаурочної інформації або *гетерогенними* (різноманітними).

Розрізняють два основні види групової роботи: *недиференційована* (всі групи одержують однакові за змістом завдання) і *диференційована* (групи одержують різні за змістом завдання) [8, 22].

У системі особистісно орієнтованого навчання великі розвивальні можливості мають уроки української мови, об'єднані тематично близьким для учнів соціокультурним дидактичним матеріалом. Враховуючи принцип сезонності, на пропонованих уроках використано комплексні вправи на тему "Осінь" (тематична група текстового матеріалу "Я і рідна природа"), яка відповідає духовним запитам учнів, сприяє формуванню ідеалів добра, краси і дає можливість органічно пов'язати мовні та мовленнєві завдання на різних етапах уроку.

Мовна лінія [6, 7]	
Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
Речення, види простих речень за метою висловлювання та інтонацією. Головні (підмет і присудок) та другорядні члени речення. Звертання.	Знати основні ознаки речення; розрізняти і правильно інтонувати види речень за метою висловлювання та інтонацією; встановлювати логіко-граматичні зв'язки між членами речення; мати уявлення про словосполучення; розпізнавати і вживати звертання в реченні; застосовувати здобуті знання та уміння у власному мовленні.

Урок 1

Тема. Повторення вивченого про речення. Поділ тексту на речення. Доповнення незавершених речень.

Мета. Закріплювати знання учнів про основні ознаки речення та його оформлення на письмі; розвивати вміння зіставляти мовні явища, відчувати красу рідного слова; виховувати почуття любові до природи.

Обладнання: план уроку, малюнки, опорні схеми, матеріали до гри, тлумачні словники, індивідуальні картки.

Хід уроку

I. Організація класу.

Доброго ранку! Доброго дня!
 Говорите ви, говорю вам я.
 Сьогодні у нас незвичайний урок.
 Сьогодні ми зробимо ще один крок.
 В країну відому, в країну чудову,
 Що нас так чекає й збагачує мову.
 Тож сядьте рівненько, будьте уважні!

II. Створення емоційного фону уроку. Інноваційна технологія "Павутинка". Розвиток зв'язного мовлення.

- Подивись: на видноколі,
- мов змінилися ліси.
- Хто це їх у жовтий колір
- так барвисто пофарбував?

– Учні відгадують загадку. На дошці з'являється малюнок із зображенням дівчини-осені, яка тримає в руках кошик, повний овочів і фруктів.

– Діти, а що ми можемо сказати про осінь? Яка вона? (Учні добирають прикметники, які характеризують осінь).

III. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

а) – Перший дарунок Осені – чарівні яблука. Якщо ви розшифруєте написи на них, то дізнаєтесь тему уроку.

1 яблуко: про, Повторення, речення, вивченого.

2 яблуко: речення, Поділ, на, тексту.

3 яблуко: речень, Доповнення, незавершених.

– Прочитавши тему уроку, скажіть, як нам потрібно працювати на уроці, щоб виконати поставлені Осінню завдання? (Учні висловлюють міркування).

б) – Другий дарунок Осені – це план уроку, який допоможе нам чітко організувати роботу. (На кленових листочках записано план уроку).

План уроку

1. Хвилинка каліграфії.
2. Повторення вивченого.
3. Робота з підручником.
4. Тренувальні вправи.
5. Фізкультхвилинка.
6. Творча робота. Робота в групах.
7. Гра "Утвори речення".
8. Підсумок уроку.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Хвилинка каліграфії.

а) *О оОооо ос;*

б) Скласти і записати речення зі словом *осінь*.

2. Актуалізація опорних знань. Інноваційна технологія "Мозковий штурм".

– З чого складається наше мовлення?

– Як відокремлюються речення в усному мовленні?

– А в писемному?

– З чого складається речення?

– Що виражає речення?

– Які розділові знаки можуть стояти в кінці речень?

3. Робота з підручником. Вправа 87.

а) Інтонування речень.

– Знайдіть межі кожного речення і прочитайте.

Знижуйте голос і робіть паузи в кінці кожного речення.

б) Бесіда за текстом вправи.

– Скільки речень у тексті? (Шість).

– Доведіть це. (У кожному реченні про щось розповідається).

– Який висновок ми можемо зробити? (У кожному реченні виражена певна думка).

4. Тренувальні вправи. Вправа 88.

а) Закріплення знань про основну ознаку речення.

– Прочитайте всі рядки слів.

– Які незнайомі слова вам зустрілися? Відшукайте їх значення у тлумачному словнику.

Вівчарі – ті, хто доглядають овець; чабани.

Трембіта – гуцульський народний духовий інструмент у вигляді довгої дерев'яної труби.

– Які з даних рядків слів не є реченнями? Чому?

– Прочитайте всі речення.

– Доповніть незавершені речення так, щоб вони виражали закінчену думку.

– Чи зв'язані ці речення між собою за змістом?

б) Списування утвореного тексту.

– Доберіть до тексту заголовки. Спишіть текст.

Поставте в кінці речень розділові знаки.

5. Фізкультхвилинка.

Творча робота. Робота в групах.

Довідка для вчителя

Учитель пропонує учням поділитися на дві групи за допомогою різнокольорових карток.

– Об'єднавши ваші картки, ви знайдете товариша по групі.

(Завдання у групах диференційовані).

I група. Складає за малюнком вправи 89 кілька речень про осінь.

II група. Складає твір-мініатюру "Ліс восени" за поданою канвою і малюнком.

Опорні слова: *прийшла, пожовкло, розмовала, ще зеленіє, відлітають, готуються.*

Гра "Утвори речення".

– Сюжетні малюнки. Під ними деформовані речення.

Завдання. Зі слів утворити речення, співвіднести речення і малюнок.

– *стежині, На, їжачка, зустрів, маленького, хлопчик, лісовій.*

– *змайстрували, годівничку, птахів, для, Школярі.*

– *пораненій, допомогли, Діти, косулі.*

– Що об'єднує ці речення між собою?

– Як ви розумієте вислів "Будь природі другом"?

V. Підсумок уроку. Технологія "Мікрофон".

– Що нового ви дізналися на уроці?

– Чим запам'ятався урок?

– На якому етапі уроку вам було найцікавіше?

Продовження буде

